

31. Kaupunginkirjasto

Kirjastolautakunnan kertomus v:lta 1949 oli seuraavan sisältöinen:

Kirjastolautakunta

Kirjastolautakunnan kokoonpano. Lautakuntaan kuuluivat kertomusvuonna huoltopäällikkö K. L. Kulo puheenjohtajana, pankinjohtaja H. Paloheimo varapuheenjohtajana sekä muina jäseninä filosofian maisteri E. Bruun, kirjastoneuvos H. Kannila, rouva A. Keto, opettaja H. Koivu, filosofian maisteri K. Lausti, arkistonhoitaja H. Raatikainen ja filosofian maisteri Ch. Schildt. Kaupunginhallituksen edustajana lautakunnassa oli opetus- ja sairaala-asian johtaja P. Railo. Lautakunta kokoontui kertomusvuonna 14 kertaa. Pöytäkirjat käsittivät yhteensä 212 pykälää, saapuneita kirjelmiä oli 220 ja lähteneitä kirjelmiä 277.

Esityksiä kaupunginhallitukselle tehtiin asioista, jotka koskivat mm. Haagan sivukirjaston aukioloajan pidentämistä ja sen toiminnan laajentamista ¹⁾; eteläisen sivukirjaston laajentamissuunnitelmaa ²⁾; uuden huoneiston hankkimista Lauttasaaren sivukirjastolle ³⁾; Kallion sivukirjaston talon korjausta ja siipirakennuksen rakentamista ⁴⁾; kirjaston toimistoapulaisilta vaadittavan konekirjoitusnopeuden alentamista 6 000 lyöntiin $\frac{1}{2}$ tunnissa ⁵⁾; apurahan myöntämistä sairaalakirjastovirkailijoille osallistumista varten Kööpenhaminassa järjestettäville kursseille ⁶⁾; kaupunginkirjaston lähivuosien rakennusohjelmaa ⁷⁾; matka-apurahan myöntämistä kirjastonjohtajalle ja erälle kirjaston muille viranhaltijoille osallistumista varten Jyväskylän kirjastokokoukseen kesäkuun 10—12 p:nä 1949 ⁸⁾; uuden huoneiston luovuttamista eteläiselle sivukirjastolle ⁹⁾; sairaalasisivukirjastossa toimivien virkailijoiden työaikaa ¹⁰⁾; siivous- ja tarverahamäärärahojen ylittämistä 220 000 mk ja 250 000 mk ¹¹⁾; pääkirjaston lasten lainausosaston ja lukusalin korjausta ja kaluston hankintaa ¹²⁾; Kulosaaren sivukirjastonhoitajan viran perustamista ¹³⁾; pääkirjaston suomenkielisen osaston tuuletuslaitteiden asentamista ¹⁴⁾; Lauttasaaren sivukirjaston uuden kaluston hankkimista ¹⁵⁾; puhelinlaitteen hankkimista taloudenhoitajan huoneeseen ¹⁶⁾; pääkirjaston vahtimestarien vapaapäivänsijaisen palkkaamista ¹⁷⁾; sivukirjastokeskuksen perustamista ¹⁸⁾; Kallion sivukirjaston sanomalehtisalin valvojan viran perustamista ¹⁹⁾; Vällilan sivukirjaston valvojan viran perustamista ²⁰⁾; pääkirjaston suomalaisen osaston entisen kaluston käyttöä ²¹⁾; kolmen amanuenssin viran lakkauttamista ²²⁾; pääkirjaston sähköjännitteen muuttamista ²³⁾; Oulunkylän, Tapanilan ja Puistolan sivukirjastojen aukioloaikojen pidentämistä ²⁴⁾; sekä kaluston kunnossapitomäärärahojen ylittämistä 150 000 mk ²⁵⁾.

¹⁾ Kirj. lk. 4 p. helmik. 25 §. — ²⁾ S:n 18 p. helmik. 41 §. — ³⁾ S:n 18 p. helmik. 43 §. — ⁴⁾ S:n 18 p. maalisk. 55 §. — ⁵⁾ S:n 18 p. maalisk. 53 §. — ⁶⁾ S:n 18 p. maalisk. 59 §. — ⁷⁾ S:n 22 p. huhtik. 69 §. — ⁸⁾ S:n 22 p. huhtik. 70, 71 ja 72 §. — ⁹⁾ S:n 22 p. huhtik. 74 §. — ¹⁰⁾ S:n 30 p. kesäk. 112 §. — ¹¹⁾ S:n 8 p. heinäk. 124 §. — ¹²⁾ S:n 8 p. heinäk. 126 §. — ¹³⁾ S:n 30 p. elok. 137 §. — ¹⁴⁾ S:n 30 p. elok. 138 §. — ¹⁵⁾ S:n 30 p. elok. 139 §. — ¹⁶⁾ S:n 30 p. elok. 143 §. — ¹⁷⁾ S:n 16 p. syysk. 155 §. — ¹⁸⁾ S:n 21 p. lokak. 172 §. — ¹⁹⁾ S:n 18 p. marrask. 176 §. — ²⁰⁾ S:n 18 p. marrask. 177 §. — ²¹⁾ S:n 18 p. marrask. 183 §. — ²²⁾ S:n 18 p. marrask. 185 §. — ²³⁾ S:n 18 p. marrask. 189 §. — ²⁴⁾ S:n 16 p. jouluk. 200 §. — ²⁵⁾ S:n 16 p. jouluk. 204 §.

Huom.: Kertomukseen liittyvät taulukkotiedot lainausliikkeestä sekä käynneistä lukusaleissa on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa v:lta 1951.

Lausuntoja annettiin asioista, jotka koskivat sairaalakirjaston perustamista Nikkilän sairaalaan ¹⁾; kaupungin viranhaltijain kielitaitosäännön tarkistusta ²⁾; komiteanmietintöä ja ehdotusta työolojen ja työaikojen järjestelystä, uusien virkojen perustamisesta ja sunnuntaityön supistamisesta kaupunginkirjastossa ³⁾; Kirjoja sokeille ja Brage nimisten yhdistysten sekä Kasvatusopillisen kirjaston ja lukusalin ja Työväen arkiston toimintaa v. 1948 ⁴⁾; huoneen varaamista Kivelän sairaalasisivukirjastolle ⁵⁾; lisätilojen luovuttamista Munkkiniemen sivukirjastolle ⁶⁾; eräiden yhdistysten avustusanomuksia ⁷⁾; lomakerationalisointia ⁸⁾; Suomen kommunistisen puolueen arkiston avustusanomusta ⁹⁾; Kotikallion lukutuvan toiminnan lopettamista ¹⁰⁾; Malmin sairaalasisivukirjaston perustamista ¹¹⁾; kassa- ja tililaitoksen johtosäännön uusimista ¹²⁾; tilintarkastajain kertomusta v:n 1948 tilintarkastuksesta ¹³⁾; Munkkiniemen sivukirjaston laajentamista ¹⁴⁾; Kirjoja sokeille nimisen yhdistyksen avustusanomusta ¹⁵⁾; Pakilan kansakoulun oppilaskirjaston perustamista ¹⁶⁾; sairaalasisivukirjaston perustamista tuberkuloosisairaalaan ja kulkutautisairaalaan ¹⁷⁾; sekä valtion avun anomista kaupunginkirjastolle ¹⁸⁾.

Päätökset. Kirjastolautakunta päätti marraskuun 18 p:nä, että uudet työajat hyväksytään noudatettaviksi; joulukuun 16 p:nä, että harjoittelijain palkat nostetaan 7 %. Päätökset uusien viranhaltijoiden nimittämisestä on mainittu alempana henkilökuntatietojen yhteydessä.

Kirjaston uudelleenjärjestely. Kaupunginvaltuusto hyväksyi toukokuun 4 p:nä kirjastokomitean laatiman mietinnön työolojen ja työajan järjestelystä, uusien virkojen perustamisesta ja sunnuntaityön supistamisesta kaupunginkirjastossa. Uudelleenjärjestely käsitti tämän mukaisesti,

että työaika kaupunginkirjastossa sellaisessa työssä, jota suoritetaan säännöllisesti myös iltaisin, on oleva lyhyempi kuin yleinen työaika tavallisina arkipäivinä kaupungin muissa virastoissa ja että muussa työssä noudatetaan kaupungin virastojen yleistä työaika; säännöllisessä iltatyössä olevaksi katsotaan henkilö, joka kalenterikuukauden aikana työskentelee virastojen yleisen työajan päättymisen jälkeen vähintään 13 päivänä ja vähintään 3 tuntia kunakin päivänä;

että kirjaston lainausosastot pidetään suljettuina sunnuntaisin ja juhlapäivinä;

että kirjastoon perustetaan 34. palkkaluokkaan ja III kielitaitoluokkaan kuuluva toulouhoitajan virka, seitsemän 26. palkkaluokkaan ja III kielitaitoluokkaan kuuluvaa osastonhoitajan virkaa, kolme 25. palkkaluokkaan ja III kielitaitoluokkaan kuuluvaa opiskelunneuvojan virkaa sekä seitsemän 16. palkkaluokkaan kuuluvaa toimistoapulaisen ja kolme samaan luokkaan kuuluvaa järjestelyapulaisen virkaa;

että Pasilan sivukirjaston hoitajan virka siirretään 16. palkkaluokasta 26. palkkaluokkaan;

että kirjastolautakunta oikeutetaan päättämään, onko osastonhoitajien ja opiskelunneuvojien virat julistettava julkisesti vai ainoastaan oman kirjastoväen haettaviksi; että kolme 16. palkkaluokkaan kuuluvaa amanuenssin virkaa lakkautetaan;

että sitä mukaa kuin nykyisiä amanuensseja nimitetään osastonhoitajiksi tai opiskelunneuvojiksi, on vapautuvat amanuenssin virat jätettävä täyttämättä ja ehdotettava lakkautettaviksi sekä että muihinkin vapautuviin amanuenssin virkoihin nähden menettellään samalla tavoin toistaiseksi, kunnes työvoiman uudelleenjärjestely komitean ehdottamalla tavalla on tullut loppuunsa toteutetuksi; sekä

että uudet toimistoapulaisen ja järjestelyapulaisen virat täytetään sitä mukaa kuin vastaavat amanuenssit voidaan siirtää varsinaisiin amanuenssin tehtäviin.

Kirjaston toiminta

Henkilökunta. Säädetyn eroamisien saavutettuaan erosivat kirjastoamanuenssit K. Söderström helmikuun 1 p:nä ja G. Ahnger heinäkuun 1 p:nä. Pyynnöstä myönnettiin

¹⁾ Kirj. lk. 14 p. tammik. 7 §. — ²⁾ S:n 14 p. tammik. 9 §. — ³⁾ S:n 14 p. tammik. 10 § ja 4 p. helmik. 24 §. — ⁴⁾ S:n 4 p. helmik. 30 §. — ⁵⁾ S:n 18 p. helmik. 40 §. — ⁶⁾ S:n 18 p. helmik. 44 §. — ⁷⁾ S:n 18 p. maalisk. 54 §. — ⁸⁾ S:n 18 p. maalisk. 56 §. — ⁹⁾ S:n 22 p. huhtik. 67 §. — ¹⁰⁾ S:n 20 p. toukok. 82 §. — ¹¹⁾ S:n 8 p. heinäk. 121 §. — ¹²⁾ S:n 8 p. heinäk. 122 §. — ¹³⁾ S:n 8 p. heinäk. 123 §. — ¹⁴⁾ S:n 30 p. elok. 147 §. — ¹⁵⁾ S:n 16 p. syysk. 154 §. — ¹⁶⁾ S:n 21 p. lokak. 165 §. — ¹⁷⁾ S:n 21 p. lokak. 166 § ja 18 p. marrask. 190 §. — ¹⁸⁾ S:n 18 p. marrask. 192 §.

virkaero kirjastoamanuenssi M. Laurinmäelle elokuun 27 p:stä ja sivukirjastonjohtaja M. M. J. Kanniselle marraskuun 1 p:stä lukien. Kirjaston uudelleenjärjestelyn puitteissa nimitettiin kirjastoon seuraavat viranhaltijat heinäkuun 1 p:stä lukien: osastonhoitajiksi kirjastoamanuenssit A.-M. Castrén, R. M. Engman-Enari, K. E. Lesch, E. Oksanen, S. A. Oksanen, E. Salovius ja E. M. Vaula, opiskelunneuvojiksi kirjastoamanuenssit A. Olamaa ja H. L. Rasku, vt. opiskelunneuvojaksi vt. kirjastoamanuenssi B. G. Carpelan, toimistoapulaisiksi neiti R. Toro ja vt. toimistoapulaisiksi neiti A. Jäykkä sekä taloudenhoitajaksi ekonomi L. A. Molander syyskuun 1 p:stä lukien. Edelleen nimitettiin Haagan vt. sivukirjastonhoitajaksi herra S. Engström ja toimistoapulaisiksi neiti H. Aarnio marraskuun 1 p:stä lukien, järjestelyapulaisiksi marraskuun 1 p:stä lukien neidit I. Aro-nen ja S. Palovirta ja herra S. Sivenius sekä tammikuun 1 p:stä 1950 lukien neidit A. Aro, L. Kola ja R. Seppälä ja Kulosaaren sivukirjastonhoitajaksi herra P.-H. Lindberg tammi-kuun 1 p:stä lukien.

Virka vapautta nauttivat vuoden aikana seuraavat viranhaltijat: sivukirjastonhoitajat S.-L. K. Meri heinäkuun 1 p:stä 31 p:ään, K. K. Ranta heinäkuun 5 p:stä 23 p:ään ja T. A. Talvela helmikuun 7 p:stä maaliskuun 31 p:ään, kirjastoamanuenssit A.-M. Castrén helmikuun 21 p:stä 26 p:ään, M. E. Nyberg syyskuun 1 p:stä 30 p:ään, M. E. Pösö huhti-kuun 25 p:stä 30 p:ään ja H. M. Valve maaliskuun 22 p:stä huhtikuun 4 p:ään, järjestely-apulainen S. I. W. Sahrberg-Snell marraskuun 1 p:stä tammikuun 31 p:ään 1950 ja lähetti E. Heinonen maaliskuun 1 p:stä joulukuun 31 p:ään.

Sairauslomaa myönnettiin 108 viranhaltijalle 402 eri tapauksessa yhteensä 1 971 työ-päivää.

Pääkirjaston suomenkielisen kirjallisuuden lainausosastolla suoritettiin v:n 1949 aika-na perusteellinen korjaus, jota varten osasto oli suljettuna maaliskuun 14—18 p:nä ja syyskuun 25 p:stä lokakuun 3 p:ään toimien maaliskuun 19 p:nä syyskuun 24 p:ään lasten ja nuorison lukusalissa. Korjauksen yhteydessä laajennettiin mm. lainaussalin parveke-kerrosta ja poistettiin kahdet sinne johtavat tilaavievät portaat, jotka korvattiin avaa-malla siihen saakka varastotilana käytetty, osaston takana sijaitseva porraskäytävä yleisölle. Samalla tehtiin kahdesta pienestä kirjaston välikerroksessa sijaitsevasta varasto-huoneesta henkilökunnan pukeutumishuone sekä yhdistetty virkistys- ja työhuone. Osaston sekä siihen liittyvän kahden työhuoneen kalustot uusittiin täydellisesti, jolloin mm. yleisönneuvontaa varten asetettiin erilliset neuvojan työpöydät osaston molem-piin kerrokseen sekä sijoitettiin kaksi kirjojen esittelytaulua alakerrokseen. Neljään sivuhuoneeseen järjestettiin erikoisalojen kirjallisuutta sekä sijoitettiin niihin kuhun-kin pöytä ja nojatuoliryhmä lainaajain käyttöön. Korjaus sekä sen yhteydessä toteu-tetut muutkin uudistukset ovat perinpohjin parantaneet työmahdollisuuksia sekä lisän-neet yleisön ja virkailijain viihtyisyyttä tällä osastolla.

Sivukirjastokeskus. Joulukuun 1 p:nä alkoi toimintansa kirjastossa sivukirjastokeskus, jonka tehtävänä on suorittaa sivukirjastojen pääkirjastossa aiheuttamia töitä, kuten kir-jojen poistamisia ym., korjata sivukirjastoissa nykyään olevia kirjastoteknillisiä puut-teellisuuksia sekä toteuttaa sivukirjastoissa pääkirjastossa alulle pantuja uudistuksia. Kun monet, etenkin liitosalueella olevat kirjastot toimivat niin pienissä huoneistoissa, että niihin kerrallaan mahtuu vain hyvin rajoitettu kirjavalikoima, suorittaa sivukirjas-tokeskus, valmistakseen tilaa uudelle kirjallisuudelle, vanhempien kirjojen siirtoja näistä sivukirjastoista niihin osastoihin, joissa on enemmän tilaa ja kirjojen kulutus suurempi. Sivukirjastokeskus, johon aluksi kuuluu yksi amanuenssi ja yksi toimistoapulainen, toimii toistaiseksi tilapäisellä työvoimalla.

Kallion sivukirjasto. Kirjaston lisärakennus- ja korjaussuunnitelma saatettiin päätök-seen kaupunginhallituksen annettua kirjastolautakunnan esityksen johdosta yleisten töiden lautakunnalle tehtäväksi suunnitelman laatimisen siittä. Työn suorittivat yhteis-työssä Kallion sivukirjaston johtajan M. M. Kannisen kanssa arkkitehdit E. Toiviainen ja T. Salmio-Toiviainen ja yleisten töiden lautakunta hyväksyi heidän tekemänsä laajen-nusehdotuksen, jonka mukaan lisärakennus sisältää lasten osaston lainausosaston ja luku-salin sekä pari työhuonetta. Suunnitelman toteuduttua voidaan aikuisten lainausosastoa laajentaa sen saadessa haltuunsa koko pääkerroksen. Toiseen kerrokseen jää opintosalii ja sen lisäksi sijoitetaan sinne opiskeluhuone ja aikakauslehtilukusali. Ullakolle sisuste-taan kerhohuoneisto ja muu osa käytetään varastona. Yleisten töiden lautakunnan v:ksi 1949—52 laatimassa rakennussuunnitelmassa on tarkoitusta varten ehdotettu v:ksi 1952

10 milj. mk. Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt laaditut luonnospiirustukset ja antanut yleisten töiden lautakunnan tehtäväksi toimenpiteisiin ryhtymisen pääpiirustusten ja lopullisen kustannusarvion laatimiseksi.

Pääkirjaston suomenkielisen lainausosaston tultua uusituksi siirrettiin osa entistä kalustoa Kallion sivukirjaston aikuisten kaunokirjallisuusosastolle. Tällöin voitiin palauttaa lasten lainausosastolle mainitulla osastolla käytössä olleet lasten lainausosaston hyllyt. Samoin saatiin pääkirjastosta siirretyn vanhan kaluston avulla uusituksi työhuoneiden kalusto tarkoituksenmukaisemmaksi. Lasten lukusalin kalusto korjattiin ja sinne hankittiin uudet kirja-, kuvakirja- ja aikakauslehtihyllyt. Täten saatiin lasten lukusali entistä viihtyisämmäksi ja asianmukaisemmaksi sekä salin suuren käyttäjäkunnan tarpeita paremmin vastaavaksi. Sekä aikuisten että lasten lainausosastolla otettiin käytäntöön kirjojen esittelyhyllyt. Niihin sijoitetaan kirjastokasvatuksellisten periaatteiden mukaisesti itseopiskelua edistävää ja opiskeluhalua herättävää tieto- ja kaunokirjallisuutta ja tämä toimenpide on herättänyt suurta mieltymystä kirjastoa käyttävän yleisön keskuudessa.

Kallion sivukirjaston lasten lukusalissa jatkettiin edellisenä vuonna aloitettua tietokilpailusarjaa, jonka tarkoituksena on lähinnä totuttaa lapset hakuteosten itsenäiseen käyttöön. Kevätkauden tietokilpailu käsitti seuraavat kuusi kymmenen kysymyksen sarjaa: Talviurheilua, Maapalloa ristiin rastiin, Suomea ristiin rastiin, Matkustamme Turkuun, Lähde retkeilemään, Muuttolinnut saapuvat. Tietokilpailuihin otti osaa kaikkiaan 59 lukusalissa kävijää, näistä 11 tyttöä ja 48 poikaa. Vastaajien ikä oli 8—15 v. Kilpailusarjan päätyttyä jaettiin Suomalaisen kirjakaupan lahjoittamat kirjapalkinnot kolmelle parhaiten vastanneelle. Kilpailuun osallistuneiden innostus oli koko ajan erittäin suuri, ja he oppivat kilpailun avulla tutustumaan eri aloja käsittelevään tietokirjallisuuteen ja käyttämään hakuteoksia.

Lasten osaston pienimmille pidettiin 30 paikkaa käsittävässä kerhuhuoneessa 12 suomenkielistä ja 3 ruotsinkielistä satutuntia osanottajamäärän ollessa yhteensä 365. Suomenkieliset satutunnit piti osastonhoitaja E. Salovius ja ruotsinkielisistä huolehtivat amanuenssit E. A. Laurell ja G. I. Sandström. Satutunnit sisälsivät seuraavat eettilliset ydinajatuksia: Vaikeissakin olosuhteissa on oltava rehellinen; Hyvät työt palkitaan; Riita hävittää, rauha rakentaa; Uutteruus, sitkeys ja kekseliäisyys saavat ihmeitä aikaan; Ylpeä ja röyhkeä menettää usein hyvän tilaisuuden; Ystävä hädässä tutaan; Vaikeudet voitetaan; Jokaisen elämä on tärkeä; On autettava heikkoja; Ahneus ja saituus on pahasta; Neuvokkuus pelastuksena vaikeassa tilanteessa; Uhrautuvaisuus ja lähimmäisen rakkaus; Epäkohteliaisuus ja ahneus ovat pahasta; Ei pidä väheksyä ketään; Uskollisuus; ja Jouluilon tuottaminen toisille. Innostus satutunteihin oli niin suuri, että osanottajamäärän ollessa rajoitettu 30:een käytettävissä olevan huoneen takia, osoittautui tarpeelliseksi jakaa edeltäkäsien osanottokortteja, jotta välttyttäisiin suuresta rynnistyksestä eikä jouduttaisi lähettämään suurta osaa lapsia ovelta takaisin.

Töölön sivukirjastossa toiminta tilanahtaudesta huolimatta entisestään vilkastui, lainaajien määrä kasvoi ja lukusalissa kävijöiden luku nousi noin neljänneksellä edelliseen vuoteen verraten. Kirjaesittelyjä yleisölle jatkettiin filosoofisesta kirjallisuudesta yleensä, samoin useiden Euroopan maiden taide-, tiede- ja kulttuurihistoriallisen kirjallisuuden aloilta sekä valiokaunokirjallisuudesta. Erikoisia juhlanäyttelyitä oli: Uuden Kalevalan 100-vuotispäivän, Chopinin 100-vuotispäivän ja Goethen 200-vuotispäivän johdosta kirjaesittelyineen ja värikkäine mainosjulisteineen. Näyttelyt vaikuttivat varmaan osaltaan lainauksen nousuun, koskapa esittelyhyllyjen kirjavalikoima useimmiten tyhjentyi parissa päivässä.

Opinto- ja lukusalissa pidettiin edelleen tilastoa yleisön tekemistä tiedusteluista opintoneuvontakortiston laatimista varten. Siellä järjestettiin myös kirjaesittelyjä samoista aiheista ja samanaikaisesti kuin aikuisten lainausosastollakin. Yleisökortiston laatimista jatkettiin kirjastomme vanhemman kirjavaraston ruotsinkielisen kaunokirjallisuuden osalta siten, että vuoden kuluessa valmistui yleisökortisto ruotsinkielisistä runoista, näytelmistä sekä kahdesta kolmasosasta kertomakirjallisuutta.

Lasten osastolla aktiivinen kirjastokasvatustoiminta yhä vilkastui siitä huolimatta, että siellä kirjastomme tilanahtaus tuntuu pahimmin. Kevätkaudella järjestettiin 8 aiheenmukaisin värikuvin somistettua tietokilpailusarjaa Suomen kaupungeista, niiden historiasta ja kulttuurielämästä. Kilpailuihin liittyi kirjaesittelyt. Osanottajia oli 24,

ikä 9—14 vuotta. Syyskaudella oli 5 tietokilpailusarjaa: Aleksis Kiven elämä ja pääteokset, Gallup luontoinen kysymyssarja siitä, mitä tieto- ja kaunokirjallisuutta lapset ovat lukee- neet sekä selostus ja arvostelu luetusta, Pariisin matka, Hollannin kulttuuri ja Lontoon suurkaupunki. Osanottajia oli 22, ikä 7—15 vuotta. Lasten osaston pienimmille, alle 7-vuotiaille, pidettiin kevätkaudella kerran viikossa satutunti, jonka aihepiiri rinnastettiin vanhempien lasten tietokilpailuihin, joten mainosjulisteita voitiin käyttää havainto- välineinä. Sen lisäksi valittiin satuaiheita vuodenaikojen ja merkkipäivien mukaan; Topeliuksen päivänä hänen satujaan ja elämäntarinaansa, Kalevalan päivänä Kantelet- taren lastenrunoja ja Lönnrotin lapsuutta, pääsiäisenä legendoja, kansantapoja ja sanan- parsia jne. Satutuntien lopussa keskusteltiin kyseisistä aiheista. Osanottajia oli 15—30. Töölön sivukirjaston vuoro oli tällä kertaa järjestää pikkujoulu koko kirjastoverkoston henkilökunnalle joulukuun 6 p:nä. Tilaisuutta juhlisti erikoisesti kirjastolautakunnan jäsenten läsnäolo. Juhlaan osallistui kaikkiaan 80 henkilöä.

Pasilan sivukirjasto. Lasten lainausosaston kirjat siirrettiin tilan puutteen takia lasten lehtisaliin. Lainausosaston ja lehtisalin välinen ovi poistettiin järjestyksen ja silmälläpidon tehostamiseksi. Käynti lasten lehtisaliin käy lainausosaston kautta.

Haagan sivukirjasto sai vuoden alusta 3 huonetta lisätilaa kansanhuoltokanslian lope- tettua toimintansa Haagassa. Nyt voitiin järjestää lasten osasto, jossa on lukusalinurk- kaus, aikuisten lainausosasto ja lukusali sekä lainaushalli ja työ- ja varastohuone. Heinä- kuun 1 p:stä lähtien kirjasto oli avoinna joka arkipäivä klo 15—20. Lasten osastoon saa- tiin uusi aistikas kalusto.

Sairaalasivukirjasto. Syksyllä 1949 Kivelän sairaalasivukirjasto sai uuden tarkoituk- senmukaisen huoneen kirjaston oltua sairaalassa vallitsevasta huonepulasta johtuen v:sta 1947 sijoitettuna hyvin ahtaasti.

Kirjavarasto. Kirjavaraston luetteloista poistettiin 9 253 loppuunkulunutta nidosta, joista 4 758 pääkirjastoon, 2 624 Kallion, 667 Töölön, 645 Vallilan, 489 Käpylän, 50 Ete- läisen, 17 Pasilan, 1 Haagan ja 2 sairaalasivukirjastoon kuuluneita kirjoja.

Kirjastoon hankittiin ja luetteloiitiin 30 412 uutta nidosta. Luetteloitu kirjavarasto käsitti kertomusvuoden alussa 361 062 nidosta ja vuoden lopussa 382 221 nidosta. Vii- meksi mainituista oli 222 982 eli 58.8 % suomenkielistä, 140 648 eli 36.8 % skandinaa- vista ja 18 591 eli 4.8 % muunkielistä kirjallisuutta.

Kirjavaraston arvo arvioitiin kertomusvuoden alkaessa 22 375 125 mk:ksi ja vuoden päättyessä 35 283 019 mk:ksi. Kertomusvuoden päättyessä kirjavarasto jakaantui eri luokkiin seuraavasti:

Kirjallisuusluokka	Nidoksia	%
000. Ensyklopedia	4 798	1.8
100. Filosofia, kulttuuri, kasvatustiede	6 161	1.6
200. Uskonnot, mytologia	4 536	1.2
300. Yhteiskuntatieto	9 121	2.4
400. Maantiede, matkat, kansatiede	7 344	1.9
500. Matematiikka, luonnontieteet	6 365	1.7
600. Lääketiede, tekniikka, talous	12 614	3.8
700. Taide, liikuntakasvatus	8 409	2.2
800. Kirjallisuudenhistoria, kielitiede	9 389	2.5
900. Historia, elämäkerrat, sukututkimus	13 173	3.4
0—9. Kaunokirjallisuus	86 568	22.6
I. Uskonnot	8 663	2.3
II. Historia, arkeologia ja elämäkerrat	23 984	6.3
III. Maantiede, kansatiede, antropologia ja matkakertomukset	12 418	3.2
IV. Romaanit, kertomukset ja sadut	64 738	16.9
V. Runot, näytelmät, albumit sekä kirjallisuudenhistoria ja taide.....	27 614	7.2
VI. Luonnontiede, matematiikka, lääketiede ja teknologia	13 598	3.6
VII. Oikeus- ja valtiotiede, yhteiskunnalliset kysymykset ja talous	15 900	4.2
VIII. Kielitiede	3 610	0.9

Kirjallisuusluokka	Nidoksia	%
IX. Filosofia, siveysoppi, kasvatus, kirja- ja kirjastotiede, urheilu sekä muut sekalaiset aineet	14 483	3.8
X. Lukusaleihin sijoitettu kirjallisuus (hakuteokset, sidotut aikakaus- ja sanomalehdet ym.)	28 735	7.5
	<u>382 221</u>	<u>100.0</u>

Pääkirjaston ja sivukirjastojen kesken kirjavarasto jakaantui seuraavasti:

	1949		1948		1949		1948		
Lainauspaikka	Nidoksia	%	Nidoksia	%	Lainauspaikka	Nidoksia	%	Nidoksia	%
Pääkirjasto.....	182 952	47.9	178 979	49.6	Pitäjänmäen .	1 946	0.5	1 635	0.5
Sivukirjasto:					Pakilan	1 887	0.5	1 699	0.4
Kallion	74 223	19.4	72 860	20.2	Oulunkylän .	2 986	0.8	2 237	0.6
Vallilan	21 337	5.6	19 813	5.5	Malmin	5 994	1.6	5 102	1.4
Käpylän	14 593	3.8	13 601	3.8	Tapanilan ...	2 441	0.6	1 994	0.6
Pasilan	8 463	2.2	7 816	2.2	Puistolan	2 099	0.5	1 660	0.5
Töölön.....	29 779	7.8	27 463	7.6	Kulosaaren....	1 936	0.5	1 119	0.3
Eteläinen	10 926	2.8	9 540	2.6	Herttoniemen	1 372	0.4	1 222	0.3
Lauttasaaren	2 577	0.7	1 536	0.4	Vartiokylän ..	1 433	0.4	1 258	0.3
Munkkiniemen	2 488	0.6	1 540	0.4	Sairaala-	8 725	2.3	7 154	2.0
Haagan	3 023	0.8	2 103	0.6	Palokunnan ..	1 041	0.3	731	0.2
					Yhteensä	382 221	100.0	361 062	100.0

Kirjalahjat. Kertomusvuonna merkittiin kirjalahjoituksia seuraavilta henkilöiltä ja laitoksilta: ruotsinmaalaiset herra R. Berg, isännöitsijä E. Ellison, hovikondiittori E. Häll, sahanomistaja M. Lindström, insinööri G. Pionius, johtaja G. Rautzow, hammaslääkäri A. Svensson, johtaja A. Österlund ja Lundin yliopiston kirjasto, kööpenhaminalainen Christianshavns Døttreskole niminen koulu, Ranskan lähetystö Suomessa sekä toimittaja R. Holmberg, lehtori J. Jacobsson, rouvat A. Linberg, H. Martas ja E. Nordgren, majuri Fr. Nyström, opettaja O. Oinolan kuolinpesä, luottopäällikkö S. A. Perret, rouva R. Rikka, sairaalalääkäri R. Selden, koululainen L. Sinkkonen, lääketieteen tohtori A. Wassen, Bågskyttar niminen yhdistys, Svenska litteratursällskapet i Finland niminen kirjallisuuden seura, Läroverket för gossar och flickor i Helsingfors niminen koulu ja Ab. Björneborgs bomull.

Aukioloajat. Pääkirjastossa ja Kallion sivukirjastossa aikuisten lainausosastot olivat avoinna arkipäivisin klo 10—20 ja lasten osastot klo 12—20. Sunnuntaisin lainausosastot olivat avoinna klo 16—19 kesäkuun loppuun saakka, mutta siitä alkaen ne kaupunginvaltuuston hyväksymän kirjastokomitean ehdotuksen mukaisesti pidettiin suljettuina. Opintosalit ja lukusalit olivat avoinna arkipäivisin ja sunnuntaisin klo 10—22. Pyhä- ja juhlapäivinä kirjasto oli avoinna seuraavasti: uudenvuodenpäivänä, pitkänäperjantaina, pääsiäispäivänä ja helluntaipäivänä lukusalit klo 15—20, vappuna ja itsenäisyyspäivänä lukusalit klo 10—20, juhannusaattona ja juhannuspäivänä sekä jouluaattona ja joulupäivänä suljettuna, muina päivinä niinkuin sunnuntaisin; Vallilan, Töölön, Käpylän ja Eteläisen sivukirjaston lainausosastot olivat avoinna klo 10—20; Pasilan klo 17—20 arkipäivisin ja klo 16—19 sunnuntaisin kesäkuun loppuun saakka sekä heinäkuun 1 p:stä alkaen klo 15—20 ja sunnuntaisin suljettuna; Lauttasaaren, Munkkiniemen ja Malmin klo 15—20 arkipäivisin ja klo 16—19 sunnuntaisin ja heinäkuun 1 p:stä alkaen sunnuntaisin suljettuna; Pitäjänmäen ja Tapanilan maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin klo 17—20; Pakilan maanantaisin ja torstaisin klo 18—21; Oulunkylän tiistaisin ja perjantaisin klo 15—20; Puistolan maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin klo 18—20; Vartiokylän maanantaisin ja perjantaisin klo 16—18, Haagan tiistaisin ja perjantaisin klo 14—19 sekä heinäkuun 1 p:stä alkaen arkisin joka päivä klo 15—20; Herttoniemen maanantaisin ja torstaisin klo 15—19; Kulosaaren tiistaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin klo 13—16 ja 18—20 ja lauantaisin klo 13—18; sekä sairaalasivukirjasto potilaita varten joka päivä klo 11—16 ja henkilökuntaa varten Kivelän sairaalassa keskiviikkoisin klo 18—21.

Lainaus. Kirjalainojen lukumäärä v. 1949 ja 1948 oli seuraava:

Lainauspaikka	1949			1948		
	Lainaus- päiviä	Kirjalainoja kaikkiaan	Kirjalainoja lainauspäivää kohden	Lainaus- päiviä	Kirjalainoja kaikkiaan	Kirjalainoja lainauspäivää kohden
Pääkirjasto	329	368 592	1 120	356	361 127	1 014
Sivukirjasto:						
Kallion	329	252 025	766	356	231 479	650
Vallilan	329	88 350	269	356	82 542	232
Käpylän	329	61 625	187	356	63 176	177
Pasilan	328	14 069	43	355	12 629	36
Töölön	329	114 987	350	278	85 477	307
Eteläinen	329	42 356	128	356	38 472	108
Lauttasaaren ..	325	26 587	82	355	20 339	57
Munkkiniemen	328	28 203	86	351	26 507	76
Haagan	202	15 103	75	102	9 483	93
Pitäjänmäen ...	146	5 682	38	148	6 173	42
Pakilan	96	4 379	45	98	3 048	31
Oulunkylän ...	101	8 838	87	101	7 856	78
Malmin	324	25 174	78	351	25 034	71
Tapanilan	145	10 193	70	143	7 753	54
Puistolan	148	5 607	38	150	3 911	26
Kulosaaren ...	203	7 142	35	201	5 968	30
Herttoniemen .	90	1 949	21	91	2 125	23
Vartiokylän ...	96	1 261	13	101	1 076	11
Sairaala-	300	34 769	116	301	36 993	123
Palokunnan ...	201	2 547	13	75	1 140	15
Yhteensä	—	1 119 438	3 660	—	1 032 308	3 254

Suurin määrä päivässä annettuja kirjalainoja oli 5 710 oltuaan v. 1948 5 143.

Kaunokirjallisuuden ja tietokirjallisuuden välinen suhde selviää seuraavasta taulukosta, jossa myöskin on otettu huomioon aikuisille sekä lapsille ja nuorisolle annettujen lainain välinen ero:

Lainauspaikka	Aikuisten kirjallinat					Lasten ja nuorison kirjallinat					Kirjallinat kaikkiaan				
	Kauno- kirjallisuus		Tieto- kirjallisuus		Yh- teensä	Kauno- kirjallisuus		Tieto- kirjallisuus		Yh- teensä	Kauno- kirjallisuus		Tieto- kirjallisuus		Yh- teensä
	Luku	%	Luku	%	Luku	Luku	%	Luku	%	Luku	Luku	%	Luku	%	Luku
Pääkirjasto	176 699	57.5	130 402	42.5	307 101	45 017	73.2	16 474	26.8	61 491	221 716	60.2	146 876	39.8	368 592
Sivukirjasto:															
Kallion	114 434	64.5	63 052	35.5	177 486	61 487	82.5	13 052	17.5	74 539	175 921	69.8	76 104	30.2	252 025
Vallilan	40 957	71.8	16 099	28.2	57 056	28 045	89.6	3 249	10.4	31 294	69 002	78.1	19 348	21.9	88 350
Käpylän	26 718	70.7	11 057	29.3	37 775	21 463	90.0	2 387	10.0	23 850	48 181	78.2	13 444	21.8	61 625
Pasilan	5 918	66.8	2 946	33.2	8 864	3 956	76.0	1 949	24.0	5 205	9 874	70.2	4 195	29.8	14 069
Töölön	56 897	69.3	25 180	30.7	82 077	28 628	87.0	4 282	13.0	32 910	85 525	74.4	29 462	25.6	114 987
Eteläinen	18 013	65.6	9 436	34.4	27 449	11 503	77.2	3 404	22.8	14 907	29 516	69.7	12 840	30.3	42 356
Lauttasaaren	11 528	66.3	5 868	33.7	17 396	8 851	96.3	340	3.7	9 191	20 379	76.7	6 208	23.3	26 587
Munkkiniemen	13 340	74.4	4 585	25.6	17 925	8 990	87.5	1 288	12.5	10 278	22 330	79.2	5 873	20.8	28 203
Haagan	5 847	75.9	1 853	24.1	7 700	6 594	89.1	809	10.9	7 403	12 441	82.4	2 662	17.6	15 103
Pitäjänmäen...	1 613	76.1	506	23.9	2 119	3 263	91.6	300	8.4	3 563	4 876	85.8	806	14.2	5 682
Pakilan	1 341	79.0	357	21.0	1 698	2 549	95.1	132	4.9	2 681	3 890	88.8	489	11.2	4 379
Oulunkylän ...	2 902	80.0	726	20.0	3 628	4 805	92.2	405	7.8	5 210	7 707	87.2	1 131	12.8	8 838
Malmin	9 079	68.8	4 111	31.2	13 190	11 013	91.9	971	8.1	11 984	20 092	79.8	5 082	20.2	25 174
Tapanilan	3 830	83.0	786	17.0	4 616	5 415	97.1	162	2.9	5 577	9 245	90.7	948	9.3	10 193
Puistolan	1 587	74.7	538	25.3	2 125	3 369	96.8	113	3.2	3 482	4 956	88.4	651	11.6	5 607
Kulosaaren ...	3 101	78.6	844	21.4	3 945	2 949	92.2	248	7.8	3 197	6 050	84.7	1 092	15.3	7 142
Herttoniemen .	590	76.4	182	23.6	772	1 108	94.1	69	5.9	1 177	1 698	87.1	251	12.9	1 949
Vartiokylä	377	66.5	190	33.5	567	589	84.9	105	15.1	694	966	76.6	295	23.4	1 261
Sairaala-	17 230	53.1	15 224	46.9	32 454	2 071	89.5	244	10.5	2 315	19 301	55.8	15 468	44.5	34 769
Palokunnan ...	1 048	41.1	1 499	58.9	2 547	—	—	—	—	—	1 048	41.1	1 499	58.9	2 547
Yhteensä	513 049	63.5	295 441	36.5	808 490	261 665	84.2	49 283	15.8	310 948	774 714	69.2	344 724	30.8	1 119 438

Aikuisten sekä lasten ja nuorison suhteellinen osuus lainausliikkeeseen oli eri lainauspaikoilla seuraava:

Lainauspaikka	Aikuisten kirjallinat, %	Lasten ja nuorison kirjallinat, %	Lainauspaikka	Aikuisten kirjallinat, %	Lasten ja nuorison kirjallinat, %
Pääkirjasto	83.3	16.7	Pitäjänmäen	37.3	62.7
Sivukirjasto:			Pakilan	38.8	61.2
Kallion	70.4	29.6	Oulunkylän	41.1	58.9
Vallilan	64.6	35.4	Malmin	52.4	47.6
Käpylän	61.3	38.7	Tapanilan	45.3	54.7
Pasilan	63.0	37.0	Puistolan	37.9	62.1
Töölön	71.4	28.6	Kulosaaren	55.2	44.8
Eteläinen	64.8	35.2	Herttoniemen	39.6	60.4
Lauttasaaren	65.4	34.6	Vartiokylän	45.0	55.0
Munkkiniemen	63.6	36.4	Sairaala-	93.3	6.7
Haagan	51.0	49.0	Palokunnan	100.0	—
			Yhteensä	72.2	27.8

V. 1948 lainattiin kaikkiaan 709 789 nidosta eli 68.8 % kaunokirjallisuutta sekä 322 519 nidosta eli 31.2 % tietokirjallisuutta. Aikuisten sekä lasten ja nuorison kesken kirjallinat jakaantuivat siten, että edellisille lainattiin 746 887 nidosta eli 72.4 % ja jälkimmäisille 285 421 nidosta eli 27.6 %. Lainatun kaunokirjallisuuden ja tietokirjallisuuden välinen suhde muuttui siis kertomusvuonna jonkin verran edellisen eduksi. Kun otetaan huomioon, että romaani luetaan muutamassa päivässä, kun sen sijaan tietokirjan lukemiseen menee viikkoja ja sitä luetaan kertaillenkkin, ei tämä prosenttiluku tietenkään ilmaise tietojen kaunokirjallisuuden harrastuksen välistä todellista suhdetta.

Erikielisen kirjallisuuden lainausta valaisee seuraava taulukko:

Lainauspaikka	Suomenkielinen kirjallisuus		Skandinaavinen kirjallisuus		Muunkielinen kirjallisuus		Kirjallinat kaikkiaan	
	Luku	%	Luku	%	Luku	%	Luku	%
Pääkirjasto	217 391	59.0	128 313	34.8	22 888	6.2	368 592	32.9
Sivukirjasto:								
Kallion	225 277	89.4	26 271	10.4	477	0.2	252 025	22.5
Vallilan	72 966	82.6	15 095	17.1	289	0.3	88 350	7.9
Käpylän	49 325	80.0	11 778	19.1	522	0.9	61 625	5.5
Pasilan	11 757	83.6	2 312	16.4	—	—	14 069	1.8
Töölön	77 741	67.6	35 362	30.8	1 884	1.6	114 987	10.3
Eteläinen	29 782	70.3	12 564	29.7	10	0.0	42 356	3.8
Lauttasaaren	18 653	70.2	7 682	28.9	252	0.9	26 587	2.4
Munkkiniemen	19 603	69.5	8 237	29.2	363	1.3	28 203	2.5
Haagan	11 469	76.0	3 614	23.9	20	0.1	15 103	1.4
Pitäjänmäen	4 152	73.1	1 530	26.9	—	—	5 682	0.5
Pakilan	4 169	95.2	210	4.8	—	—	4 379	0.4
Oulunkylän	7 486	84.7	1 352	15.3	—	—	8 838	0.8
Malmin	22 442	89.1	2 732	10.9	—	—	25 174	2.2
Tapanilan	8 863	87.0	1 330	13.0	—	—	10 193	0.9
Puistolan	5 509	98.3	98	1.7	—	—	5 607	0.5
Kulosaaren	2 782	38.9	4 197	58.8	163	2.3	7 142	0.6
Herttoniemen	1 391	71.4	558	28.6	—	—	1 949	0.2
Vartiokylän	1 219	96.7	42	3.3	—	—	1 261	0.1
Sairaala-	27 838	80.1	6 390	18.4	541	1.5	34 769	3.1
Palokunnan	1 786	70.1	748	29.4	13	0.5	2 547	0.2
Yhteensä	821 601	73.4	270 415	24.2	27 422	2.4	1 119 438	100.0

Kaikilta lainausosastoilta lainattiin v. 1948 suomenkielistä kirjallisuutta 748 929 nidosta eli 72.5 %, skandinaavista kirjallisuutta 257 971 nidosta eli 25.0 % ja muunkielistä kirjallisuutta 25 408 nidosta eli 2.5 %.

Kirjavaraston eri kirjallisuusluokista lainattujen nidosten luku ilmenee seuraavasta yhdistelmästä:

Kirjallisuusluokka	Kirjalainoja	
	Kaikkiaan	%
000. Ensyklopedia.....	13 308	1.2
100. Filosofia, kulttuurihistoria, kasvatustiede	24 581	2.2
200. Uskonnot, mytologia	11 713	1.0
300. Yhteiskuntatieto	17 127	1.5
400. Maantiede, matkat, kansatiede	61 189	5.5
500. Matematiikka, luonnontieteet	34 443	3.1
600. Lääketiede, tekniikka, talous	44 968	4.0
700. Taide, liikuntakasvatus	36 420	3.3
800. Kirjallisuudenhistoria, kielitiede	36 903	3.3
900. Historia, elämäkerrat, sukututkimus	64 072	5.7
0—9. Kaunokirjallisuus	774 714	69.2
	Yhteensä 1 119 438	100.0

Lainaaajat. Kotilainoja sai kaikkiaan 60 062 henkilöä, joista uusia lainaajia oli 15 712. Suomenkielisiä lainaajia oli 47 870, ruotsinkielisiä 12 047 ja muunkielisiä 145. Aikuisia oli 48 258 sekä lapsia ja nuorisoa 11 804. V. 1948 oli lainaajien lukumäärä 58 764, josta 46 444:llä eli 79.0 %:lla oli äidinkielenä suomi, 12 172:lla eli 20.7 %:lla ruotsi ja 148:lla eli 0.3 %:lla jokin muu kieli. Vastaavat kertomusvuotta koskevat prosenttiluvut ovat 79.7, 20.1 ja 0.2. Suomenkielisten lainaajien lukumäärän prosenttiluku lisääntyi siis 0.7 ruotsinkielisten vähentyessä 0.6 ja muunkielisten 0.1. Aikuisten ja nuorten lainaajien suhdeluku muuttui nuorten eduksi siten, että edellisten prosenttiluku aleni 80.3:een oltuaan 80.9 v. 1948 ja jälkimmäisten nousi 19.1:stä 19.7:ään. Miesten ja naisten suhdeluku muuttui miesten eduksi. Heidän prosenttilukunsa oli 45.3 (44.8 v. 1948) naisten vastaavan luvun vähentyessä 54.7:ään (55.2 v. 1948). Nuorista lainaajista oli 55.6 % (56.6 v. 1948) poikia ja 44.4 % (43.4 v. 1948) tyttöjä.

Lukusalit. Pääkirjaston opintosalit, yleinen lukusali ja sanomalehtisali olivat avoinna 361 päivänä ja lasten lukusali 158 päivänä. Kallion sivukirjastossa olivat aikuisten ja lasten lukusali sekä sanomalehtisali avoinna 361 päivänä. Vallilan sivukirjastossa oli sanomalehtisali avoinna 356 päivänä ja lasten lukusali 329 päivänä. Vastaavat aukiolopäivät olivat Käpylässä 361, Pasilassa 361 ja 333, Töölössä 361 ja 329 sekä Eteläisessä sivukirjastossa 361 ja 361.

Lukusalikäyntien lukumäärä v. 1949 ja 1948 käy ilmi seuraavasta taulukosta:

Kirjasto	Opintosalit		Aikuisten lukusalit		Sanomalehtisalit		Lasten lukusalit		Käyntejä kaikkiaan		Päivää kohden	
	1949	1948	1949	1948	1949	1948	1949	1948	1949	1948	1949	1948
Pääkirjasto ..	43 184	44 532	60 330	50 570	149 454	147 550	20 981	37 456	273 949	280 108	834	774
Sivukirjasto:												
Kallion	—	—	59 506	45 881	199 220	177 320	69 434	69 615	328 160	292 816	909	809
Vallilan ...	—	—	—	—	48 727	38 454	32 186	23 537	80 913	61 991	235	174
Käpylän ...	—	—	—	—	68 048	66 868	—	2 596	68 048	69 464	189	199
Pasilan	—	—	—	—	17 628	15 103	9 028	9 456	26 656	24 559	76	68
Töölön	—	—	—	—	47 927	38 918	39 353	28 107	87 280	67 025	253	209
Eteläinen ..	—	—	—	—	64 418	56 030	8 303	6 226	72 721	62 256	201	172
Yhteensä	43 184	44 532	119 836	96 451	595 422	540 243	179 285	176 993	937 727	858 219	2 697	2 405

Vuoden kuluessa ilmestyneitä aikakaus- ja sanomalehtiä oli yleisön käytettävänä seuraava määrä:

	Aikakauslehti		Sanomalehti			Aikakauslehti		Sanomalehti	
	luku	kpl	luku	kpl		luku	kpl	luku	kpl
Pääkirjasto	404	473	64	96	Haagan	25	25	—	—
Sivukirjasto:					Pitäjänmäen	14	14	—	—
Kallion	206	255	39	56	Pakilan	15	15	—	—
Vallilan	99	111	26	47	Oulunkylän	19	19	—	—
Käpylän	124	147	28	30	Malmin	59	59	1	1
Pasilan	59	64	18	18	Tapanilan	18	18	—	—
Töölön	176	189	28	36	Puistolän	15	15	—	—
Eteläinen	75	88	19	35	Kulosaaren	30	30	—	—
Lauttasaaren	29	29	1	1	Herttoniemen	16	16	—	—
Munkkiniemen	40	40	—	—	Vartiokylän	14	14	—	—

Opintokerhotyö. Jotta kirjasto voisi mahdollisimman tehokkaasti toteuttaa tehtäväänsä, sivistyksen levittämistä kaikille, on kirjaston yhteydessä eräänä kirjastokasvatustyön muotona toiminut opintokerhoja, joissa kirjaston virkailijat ja käyttäjät yhdessä opiskelevat ja keskustelevat ja joiden tarkoituksena on antaa virikkeitä ja tukea kirjaston käyttäjille heidän opiskelu- ja sivistyspyrkimyksissään.

V:n 1949 aikana olivat toiminnassa seuraavat opintokerhot: pääkirjastossa filosofian, matematiikan ja esperanton kerhot, Kallion sivukirjastossa psykologian kerho ja kirjallisuuskerho, Käpylän sivukirjastossa filosofian kerho, Töölön sivukirjastossa lastenkerho, Haagan sivukirjastossa esperantokerho ja Malmin sivukirjastossa kirjallisuuskerho.

F i l o s o f i a n k e r h o n puheenjohtajana toimi kirjaston johtaja dosentti U. Saarnio. Kerhossa oli kaikkiaan 152 jäsentä ja se kokoontui joka toinen viikko läpi vuoden. Kerhossa pidettiin seuraavat esitelmät: ylioppilas A. Ahola Ennustamisesta, kesäkuun 11 p:nä; ylioppilas I. Aronen aiheesta Stefan Zweig ja hänen filosofiansa, elokuun 18 p:nä; ylioppilas W. Harms aiheesta Estetiikan suhde psykologiaan, lokakuun 13 p:nä ja Havaitseminen ja ajattelu, joulukuun 8 p:nä; ylioppilas I. Heikkilä Nykyaikaisista kasvatuskysymyksistä, syyskuun 29 p:nä; ylioppilas N. Kaila Carnapin semantiikasta, elokuun 4 p:nä; ylioppilas P. Lindfors Moninkertaisesta tyyppiteoriasta, maaliskuun 31 p:nä; filosofian maisteri S.-I. Meri aiheesta Hajapiirtoja mentaalihygieniasta, maaliskuun 3 p:nä, Mainonta ja sivistys, kesäkuun 16 p:nä ja Psykologian peruskysymyksiä, lokakuun 27 p:nä; filosofian maisteri T. Rasku aiheesta Eetillisyyden Kaarlo Sarkian runoudessa, helmikuun 3 p:nä; rouva C. Saarnio aiheesta Goethe als Philosoph, marraskuun 24 p:nä; dosentti U. Saarnio aiheesta Kielioppi logiikan valossa, tammikuun 20 p:nä, Elämänfilosofia, maaliskuun 17 p:nä, Kategorinen imperatiivi Kantin etiikassa, huhtikuun 14 p:nä, Formaalin ja sisällöllinen etiikka, huhtikuun 28 p:nä, Predikaattikalkyyli, toukokuun 12 p:nä, Kategorinen imperatiivi, kesäkuun 6 p:nä, Kieli ja logiikka, heinäkuun 7 p:nä, Loogiset perusoliot, heinäkuun 21 p:nä, Loogiset hierarkiat, syyskuun 15 p:nä, Telakiven metodi käsitteiden kuvaamisessa, marraskuun 10 p:nä ja Relaatioiden ominaisuudet, joulukuun 28 p:nä; ylioppilas H. Valve aiheesta Hermann Hesse ja hänen filosofiansa, syyskuun 1 p:nä; ja filosofian maisteri A. Voionmaa Paulette Destouches-Fevrier'n filosofiasta.

Kesäkuun 4 p:nä pidetyssä kokouksessa vieraili filosofinen opintokerho Tampereelta. Vieraiden kanssa tehtiin kesäkuun 5 p:nä retki Kulosaaren kirjastoon, jossa ylioppilas E. Pösö piti esitelmän Plotinoksen filosofiasta. Saman päivän iltana oli pääkirjaston kerho huoneessa juhla, jossa mm. lauloi kerhon jäsenten muodostama kuoro rouva C. Saarnion johdolla ja esitettiin filosofian kandidaatti R. Kaupin kirjoittama näytelmä Totuus. Kesäkuun 6 p:nä tehtiin retki Lauttasaaren kirjastoon, jossa filosofian kandidaatti R. Kauppi piti esitelmän Avaruuden käsitteestä. Elokuun 13—15 p:nä tehtiin vastavierailu Tampereelle. Täällä dosentti U. Saarnio piti esitelmän aiheesta Tieteellinen maailmankatsomus ja filosofian kandidaatti R. Kauppi esitelmän Spinozan filosofiasta. Joulukuun 18 p:nä oli kerholla joulujuhla, jossa mm. rouva C. Saarnion johtama kuoro lauloi ja kerholaiset esittivät filosofian kandidaatti R. Kaupin kirjoittaman kuvaelman Kiinan filosofiasta. Helluntaina ja jouluna ilmestyi kerholehti Symposium monistettuna.

Matematiikan kerho kokoontui samaten joka toinen viikko. Kerhon puheenjohtajana oli dosentti U. Saarnio ja siinä oli 82 jäsentä. Kerhossa pidettiin seuraavat esitelmät: filosofian kandidaatti R. Kauppi Ryhmäteorian filosofisesta merkityksestä, kesäkuun 30 p:nä, Ryhmäteoriasta, heinäkuun 14 p:nä, Kombinatorisesta topologiasta, heinäkuun 28 p:nä, Matematiikan soveltamisesta historiallis-esteettisiin kysymyksiin, elokuun 11 p:nä, Viivakompleksista, elokuun 25 p:nä, Lewinin topologisesta psykologiasta, lokakuun

20 p:nä ja Topologian soveltamisesta psykologiaan, marraskuun 16 p:nä; dosentti U. Saarnio jatkoi joukko-oppia käsittelevää esitelmäsarjaansa tammikuun 13 ja 27 p:nä, helmikuun 10 ja 24 p:nä, maaliskuun 10 ja 24 p:nä, huhtikuun 7 ja 21 p:nä ja toukokuun 5 p:nä sekä piti esitelmät Paradokseista, toukokuun 19 p:nä, Hyperbolisesta geometriasta, syyskuun 22 p:nä, Relatioketjuista, joulukuun 1 p:nä ja Intransitiivisesta relaatiosta, joulukuun 15 p:nä. Keskusteluissa käsiteltiin lisäksi jatkuvasti matematiikan maailmankatsomuksellista ja sivistysmerkitystä.

Kallion sivukirjastossa toimi kevät- ja syyskaudella vuorotellen kirjallisuus- ja psykologinen kerho. Edellistä johti sivukirjastonjohtaja M. M. J. Kanninen eroamiseensa lokakuun 31 p:ään saakka, sen jälkeen vt. sivukirjastonjohtaja E. Wirla, jälkimmäistä opiskelunneuvoja A. Olamaa. Kerhoissa oli kaikkiaan 318 jäsentä, josta kirjallisuuskerhossa 147 ja psykologisessa kerhossa 171 ja kerhot kokoontuivat joka toinen keskiviikko kevät- ja syyskaudella. Kokouksissa oli läsnä kummassakin keskimäärin 21 jäsentä. Kirjallisuuskerhossa pidettiin seuraavat esitelmät: amanuenssi K. Salonen aiheesta August Strindberg draaman uudistajana, helmikuun 9 p:nä ja Työläinen kirjailijain kuvaamana, syyskuun 28 p:nä; ylioppilas A. Laurila Tiituksen herra Kenosesta, maaliskuun 9 p:nä; filosofian maisteri R. Engman-Enari Albert Camusista, huhtikuun 6 p:nä ja Negro Spiritualsista, marraskuun 30 p:nä, filosofian maisteri M. Laurinmäki Somerset Maughamista, toukokuun 4 p:nä; ja kirjailija O. Siippainen Kirjailijan vastuusta, lokakuun 26 p:nä.

Psykologisessa kerhossa pidettiin seuraavat esitelmät: filosofian maisteri A. Tamminen Ammatinvalinnan ohjauksesta ja siihen liittyvistä probleemoista, tammikuun 26 p:nä; filosofian maisteri A. Olamaa Lukemisen psykologiasta, helmikuun 23 p:nä, Unista ja niiden selityksestä (E. Aepplin samannimisen teoksen pohjalla) huhtikuun 20 p:nä sekä aiheesta Nainen tieteen harjoittajana, lokakuun 12 p:nä; filosofian maisteri H. Helansaari aiheesta Mitä on parapsykologia? maaliskuun 23 p:nä; ylioppilas A. Laurila Nuorison lukuharrastuksesta, toukokuun 18 p:nä; terveystieteen S. Vuorela aiheesta Hermomme ja me (N. Antonin samannimisen teoksen I osan pohjalla) marraskuun 9 p:nä; ja filosofian maisteri H. Kanerva Hermomme ja me (N. Antonin samannimisen teoksen II osan pohjalla) joulukuun 7 p:nä. Esitelmiä seuranneissa keskusteluissa käsiteltiin yksityiskohtaisesti esillä olleita kysymyksiä, lisäksi liittyi esitykseen Negro Spiritualsista musiikkiesityksiä äänilevyiltä ja psykologisen kerhon joulukuun kokoukseen teetarjoilu pikkujoulun merkeissä.

Käpylän sivukirjaston filosofinen kerho kokoontui vuoden kuluessa 16 kertaa. Kerhon puheenjohtajana toimi ylioppilas S. Sivenius. Kokouksiin osallistui keskimäärin 14 jäsentä. Keskustelutilaisuuksissa esiteltiin seuraavat alustukset: ylioppilas L. Heikkilä aiheesta Huono kirjallisuus ja muu taide, helmikuun 28 p:nä, Goethestä, syyskuun 19 p:nä ja lokakuun 10 p:nä ja Epiktetoksesta, marraskuun 7 p:nä; ylioppilas N. Kaila Szondin kohtaloanalyysistä, huhtikuun 11 p:nä; ylioppilas K. Laitinen T. S. Eliotista, maaliskuun 21 p:nä; dosentti U. Saarnio aiheesta Onko tieteellinen maailmankatsomus mahdollinen? tammikuun 17 p:nä; ylioppilas S. Sivenius Ryhmäteoriasta ja lukujärjestelmän ideasta, tammikuun 31 p:nä, Kongruenssiteoriasta ja lukujärjestelmän ideasta helmikuun 14 p:nä, aiheesta Tiede, taide ja ihmisyyden, toukokuun 23 p:nä, Tieteen ja taiteen keskinäisestä suhteesta, syyskuun 5 p:nä ja Inhimillisestä elämänideasta, marraskuun 28 p:nä; filosofian maisteri M. Takala Havaintomaailmastamme, huhtikuun 25 p:nä; filosofian maisteri T. Voutilainen kausaliteetin käsitteestä, toukokuun 9 p:nä; sekä herra K. Ålander Arkkitehtuurin historiasta, marraskuun 19 p:nä.

Töölön sivukirjaston kerhotoimintaa ohjasi filosofian maisteri E. Langi amanuenssi S. Brofeldtin avustamana. Lasten satutunnit muutettiin kertomusvuoden syyskaudella kerholuontoisiksi ns. Pienten kerhoksi, jossa kokeiltiin siirtymistä tarusta todellisuuteen. Kerhotunnin alussa esitettiin ensiksi satu tai kertomus, josta siirryttiin kulloinkin aihepiiriin tietopuoliseen tutkisteluun kuvien ja tietokirjallisuuden avulla, esim. Brumbo-kuvakirjasta tähtikartan välityksellä tähtitieteeseen, peukalois- ja jättiläistarusta mikro- ja makrokosmoksen ihmeisiin, Genoveva tarusta Pariisin matkaan, Asbjörnson-Moen tarusta Norjan kulttuuriin ym. Lapset saivat tehdä vapaasti kysymyksiä kyseisistä aiheista, joihin yhdessä etsittiin vastauksia. Kun pikku kerholaiset siten joutuivat ilmaisemaan ajatuksiaan, tutustui kerhonohjaaja läheisesti heidän maailmaansa, ja yhteinen eri tiedonalojen valloittaminen tapahtui todella spontaanin amatööriopis-

kelun hengessä. Kun varttuneempien lasten jokaviikkoista kerhoa ei kerhohuoneen puutteen vuoksi ole voitu pitää, järjestettiin heille kevät- ja syyskauden tietokilpailujen päättäjäisiksi ns. yleiskerhot. Niissä lapset saivat pitää oman valintansa mukaan tietokilpailuja sivuvavista aiheista itsenäisesti sepittämiään selostuksia, kuten Mikä Pariisissa minua eniten kiinnostaisi, Haagin rauhanpalatsi ja Havaintojani Lontoon ihmisvilinässä sekä esittää runoja ja katkelmia vuoropuheluista. Kirjaston virkailijoiden kuoro esitti heille erikielisiä lauluja ja lopuksi jaettiin Suomalaisen kirjakaupan lahjoittamat tietokilpailujen palkintoteokset Helsingin vaakunalla somistetuin omistuskirjoituksin.

Haagan sivukirjaston esperantokerhon johtajana oli ylioppilas S. Engström ja kerhoa avusti opetuksessa herra P. Kaartinen. Jäseniä oli kevätkaudella 7 ja syyskaudella 14. Toiminta aloitettiin huhtikuun 8 p:nä ja opintokokouksia oli kevätkaudella 3 ja syyskaudella 11 ynnä vuosikokous. Oppikirjana oli V. Setälän Esperantokurssi.

Malmin sivukirjaston kirjallisuuserhon johtajana toimi kirjastonhoitaja A. Talvela. Kevätkaudella oli kokouksia 9 ja jäseniä 10 ja syyskaudella vastaavasti 11 ja 13. Oppikirjoina olivat I. Havun kirjoittama Juhani Aho ja A. Lehtovaaran Johdatus ihmistuntemukseen. Viimeksi mainittua ennätettiin lukea suunnilleen puoleen väliin. Huhtikuun 13 p:nä filosofian maisteri A. Olamaa piti esitelmän Lukemisen psykologiasta ja marraskuun 4 p:nä opintotoiminnan keskusliiton opintosihiteeri filosofian maisteri A. Uusitalo esitelmöi valtakunnallisesta opintokerho-organisatiosta sekä uudesta opintokerholakiehdotuksesta.

Tulot. Kirjaston tulot nousivat 1 986 596 mk:aan. Pääkirjaston ja eri sivukirjastojen keskeinen tulojen jakaantuminen selviää seuraavasta yhdistelmästä:

Lainauspaikka	Sakkoja, mk	Erääntyneitä vakuutuksia, mk	Sekalaisia tuloja, mk	Yhteensä, mk
Pääkirjasto	854 300	23 520	125 685	1 003 505
Sivukirjasto:				
Kallion	309 665	7 450	41 115	358 230
Vallilan	99 005	—	9 885	108 890
Käpylän	75 780	600	6 480	82 860
Pasilan	12 500	—	4 855	17 355
Töölön	173 900	2 150	14 070	190 120
Eteläinen	54 310	500	8 430	63 240
Lauttasaaren	28 729	—	3 753	32 482
Munkkiniemen	32 936	—	895	33 831
Haagan	12 058	—	1 125	13 183
Pitäjänmäen	5 830	—	—	5 830
Pakilan	1 945	—	65	2 010
Oulunkylän	6 015	—	283	6 298
Malmin	34 890	—	4 545	39 435
Tapanilan	6 972	—	100	7 072
Puistolän	2 172	—	—	2 172
Kulosaaren	13 570	—	1 363	14 933
Herttoniemen	4 090	—	375	4 465
Vartiokylän	685	—	—	685
Yhteensä	1 729 352	34 220	223 024	1 986 596

Eri kuukausien kesken tulot jakaantuivat seuraavasti:

	Mk		Mk		Mk
Tammikuu	212 967	Toukokuu	197 449	Syyskuu	133 265
Helmikuu	150 882	Kesäkuu	149 775	Lokakuu	155 580
Maaliskuu	195 537	Heinäkuu	147 140	Marraskuu	146 532
Huhtikuu	168 786	Elokuu	137 778	Joulukuu	190 905
				Yhteensä	1 986 596

Menot ¹⁾. V:n 1949 talousarvioon oli kaupunginkirjaston menoja varten merkitty 52 573 668 mk, johon vuoden aikana myönnettiin lisämäärärahoja 3 368 286 mk, joten käytettävissä oli 55 941 954 mk. Todelliset menot nousivat 55 937 037 mk:aan jakaantuen seuraaviin menoeriin:

Menoerä	Määräraha ja tilisiirrot, mk	Menot tilien mukaan, mk	Määrärahan säästö (+) tai ylitys (—), mk
Palkkiot	45 400	45 000	+ 400
Sääntöpalkkaiset virat	²⁾ 28 801 370	28 344 755	+ 456 615
Tilapäistä työvoimaa	²⁾ 3 226 084	3 230 270	— 4 186
Kesälomasijaiset	²⁾ 500 036	500 036	—
Vuokrat	²⁾ 1 585 215	1 556 441	+ 28 774
Lämpö	1 555 000	859 417	+ 695 583
Valaistus	²⁾ 378 045	378 045	—
Siivoaminen	220 000	458 494	— 238 494
Vedenkulutus	²⁾ 12 004	12 004	—
Puhtaanapito	78 800	50 140	+ 28 660
Kaluston hankinta	3 030 000	3 343 439	— 313 439
Kaluston kunnossapito	200 000	327 945	— 127 945
Painatus	570 000	570 000	—
Kirjallisuus ja sidonta	15 500 000	³⁾ 15 740 316	— 240 316
Tarverahat	240 000	520 735	— 280 735
Yhteensä	55 941 954	55 937 037	+ 4 917

Kaupungin avustamat yhdistykset

Kaupunginhallitukselta avustusta saaneiden Kirjoja sokeille ja Brage nimisten yhdistysten sekä Suomen työväen arkiston ja Kasvatusopillisen kirjaston ja lukusalin apurahojen käyttö oli kirjastolautakunnan valvonnan alainen.

¹⁾ Tähän eivät sisälly kirjastorakennusten kunnossapitokustannukset. — ²⁾ Tähän sisältyy lisämäärärahoja — ³⁾ Kirjallisuuden hankkimiseen käytettiin 9 555 245 mk ja sidontaan 6 185 071 mk.